

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE**

**УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ
HRYHORIY SKOVORODA UNIVERSITY IN PEREIASLAV**

Факультет української та іноземної філології; кафедра іноземної філології, перекладу та методики навчання
Ukrainian and Foreign Philology Faculty; Foreign Philology, Translation and Teaching Methods Department

**АСОЦІАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ГЕРМАНІСТІВ / UKRAINIAN GERMANISTS ASSOCIATION
UKRAINISCHER DEUTSCHLEHRER – UND GERMANISTENVERBAND**

**СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені А.С. МАКАРЕНКА
SUMY A.S. MAKARENKO STATE PEDAGOGICAL UNIVERSITY**

Факультет іноземної та слов'янської філології; кафедра англійської філології та лінгводидактики
Foreign and Slavic Philology Faculty; English Philology and Linguodidactics Department

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА
TERNOPIL VOLODYMYR HNATIUK NATIONAL PEDAGOGICAL UNIVERSITY**

Факультет іноземних мов / Foreign Languages Faculty

**ЗАХІДНОЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У М. ПЛЗЕНЬ (ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА)
UNIVERSITY OF WEST BOHEMIA (ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI) (CZECH REPUBLIC)**

Кафедра германістики і славістики філософського факультету
Department of German and Slavic Languages, Faculty of Philosophy

**УНІВЕРСИТЕТ САЛЕРНО (UNIVERSITÀ DEGLI STUDI DI SALERNO) (ІТАЛІЯ)
UNIVERSITY OF SALERNO (ITALY)**

Кафедра славістики / Department of Humanities (Dipsum)

**УНІВЕРСИТЕТ ДОКУЗ ЕЙЛЮЛЬ (DOKUZ EYLUL UNIVERSITY) (ТУРЕЧЧИНА)
DOKUZ EYLUL UNIVERSITY (TURKEY)**

Кафедра іноземних мов / Department of Foreign Languages

ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI

МАТЕРІАЛИ

**VI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО:
ТОЧКИ ДОТИКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

(12-13 травня 2023 р.)

PROCEEDINGS

**OF THE SIXTH INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
«CROSS-CULTURAL COMMUNICATION AND TRANSLATION STUDIES: COMMON ISSUES
AND DEVELOPMENT PROSPECTS»**

(May 12-13, 2023)

Переяслав / Pereiaslav – 2023

УДК 81'25:316.77
М58

*Рекомендовано до друку вченою радою Університеті Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 9 від 27 квітня 2023 року)*

Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції: збірник наукових праць (м. Переяслав, 12-13 травня 2023 року) / Гол. ред. К. І. Мізін; Університет Григорія Сковороди в Переяславі. Переяслав, 2023. 198 с. (Електронна книга).

Редакційна колегія: *К.І. Мізін (гол. ред.), Л.П. Летюча і Є.В. Костик (відп. ред.), Н.В. Борисова, Т.В. Заболотна, Н.Ю. Сердюк., О.Б. Скляренко, Н.В. Швець, М.Г. Шемуда.*

До збірника увійшли матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурна комунікація і перекладознавство: точки дотику та перспективи розвитку» у м. Переяслав 12-13 травня 2023 року.

Розраховано на наукових працівників, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects : the sixth International scientific and practical conference: collection of scientific works (Pereiaslav, May 12-13, 2023) / Ed. by K.I. Mizin; Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. Pereiaslav, 2023. 198 p. (Digital book).

Organizing Board: *Kostiantyn Mizin (head), Liubov Letiucha & Yevheniia Kostyk (secretaries), Nataliia Borysova, Tetiana Zabolotna, Nataliia Serdiuk, Olesia Skliarenko, Nataliia Shvets, Maryna Shemuda.*

This volume includes proceedings of the sixth International scientific and practical conference «Crosscultural communication and translation studies: common issues and development prospects», which took place in Pereiaslav on the 12th -13th of May 2023.

This book is presented for scholars, lecturers, post-graduate students and Philology students.

Відповідальність за достовірність викладених у публікаціях фактів, а також за можливі огріхи щодо технічного оформлення цих публікацій несуть їхні автори.

УДК 81'25:316.77
М58

© Університет Григорія Сковороди в Переяславі, 2023

© Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav, 2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Jan Čapek Das Erbe des Kolonialismus und Imperialismus in der deutschen Gesellschaft.....	9
Salvatore Del Gaudio Мовна ідентичність в українсько-білоруській прикордонній зоні.....	11
Коваленко А. Fake News Dangers.....	19
Колесник О. «Змінений світ» та «змінена свідомість»: загальні характеристики трансформаційних процесів.....	22
Овсієнко Л. Орфографічне оформлення молодіжного сленгу (на прикладі мови Vong).....	24
Шемуда М. Ethical aspects of intercultural communication.....	27

СЕКЦІЇ 2-3. ПЕРЕКЛАД ЯК СПОСІБ І ФОРМА МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ. ПРОБЛЕМИ РІЗНОЖАНРОВОЇ МІЖМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Ata Murat Common mistakes and misconceptions in translation into Turkish language.....	30
Іваницька Н. Риторичні питання різномовного наукового дискурсу: лінгвопрагматичні та перекладознавчі аспекти.....	35
Кононенко І. Прийоми доместикації та форенизації як засіб передачі ефекту комічності при перекладі власних назв в анімаційних фільмах на прикладі «Тачки» та «Тачки 2».....	38
Панченко О. Проблеми відтворення лінгвокультурної специфіки «Кентерберійських оповідей» Дж. Чосера у перекладі українською.....	42
Потапенко С. Медійний переклад в умовах сучасної війни: спроба реконструкції.....	47
Склярєнко О. Peculiarities of multi-genre text translation.....	51
Швець Н. Переклад веб-сайтів: особливості та виклики.....	54

СЕКЦІЇ 4-5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ТА ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ЗАСАДИ ПЕРЕКЛАДУ

Blahak Boris Politische Diffamierung durch «kreative Übersetzung». Hanuš Kuffners großtschechische Staatsutopie (1918) und ihre deutschen Verarbeitungen.....	58
--	----

Борисов О. Лінгвокогнітивне підґрунтя лексеми McDONALD'S сучасної англійської мови.....	69
Бялик В. Вектори еволюції перекладознавства.....	74
Дорофєєва М. Когнітивна модель перекладу як системи самоорганізації.....	79
Дуброва С. Образне порівняння як стилістична складова мови готичного роману Б. Стокера «Dracula».....	83
Литвин І. Український переклад фрагменту новели О. Генрі «The Gift of the Magi»: інтерпретативний підхід.....	87
Литвин І., Обіденко А. Українські переклади Й.В. Гете.....	90
МакГауен Т. Особливості перекладу фразеологічних одиниць.....	94
Стефанишин М. Екранізація тексту як транскрипція, адаптація чи переклад: доцільність термінології.....	98
Шуляк І. Chat-GPT у теорії й практиці перекладу: виклики й перспективи.....	101
СЕКЦІЯ 6. ПИТАННЯ ХУДОЖНЬОГО Й ГАЛУЗЕВОГО ПЕРЕКЛАДУ	
Бабасєв А. Особливості та стратегії перекладу відеогри: «Slay the Spire».....	105
Багацька О. Translation of Emotions in Literary Texts: Challenges and Potential Avenues for Linguistic Research.....	109
Борисова Н. Відтворення іронії в художньому перекладі роману К. Стокетт «The Help».....	112
Заболотна Т. Засоби перекладу лінгвістичних особливостей в англomовному серіалі «Friends».....	118
Коновалова О., Могілей І. Ідіостилістичні маркери авторського задуму в тексті українського перекладу роману Теджу Коула “Open City”.....	123
Легюча Л., Бочарова І. Значимість часток при перекладі художніх текстів.....	127
Літвінова М. Мовна картина світу в романі Ернста Юнгера «In Stahlgewittern» в українському перекладі.....	131
Поведа Т. Субтитрування як окремий вид аудіовізуального перекладу.....	136
Поклад Т. Специфіка відтворення італійськомовних енциклопедичних текстів українською мовою.....	141
Савчук В. Особливості стратегій та методів перекладу в екранізації твору Д.Р.Р. Толкіна «Хоббіт: неочікувана подорож».....	144

Ірина Шуляк
кандидат філологічних наук,
викладач кафедри англійської філології
та методики навчання англійської мови
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна

CHAT-GPT У ТЕОРІЇ Й ПРАКТИЦІ ПЕРЕКЛАДУ: ВИКЛИКИ Й ПЕРСПЕКТИВИ

Сьогодні будь-яка сфера наукового пізнання залежить від цифрових технологій, що, водночас, викликає хвилю позитивних та негативних відгуків від користувачів. Проте, разом із дискусією про переваги та недоліки засобів штучного інтелекту у різних сферах діяльності суспільства, спостерігаємо, наскільки залежними людство стає від нього. Поява і розвиток чат-бота зі штучним інтелектом, а саме, ChatGPT, розроблений лабораторією OpenAI, підняли нову хвилю дебатів щодо своєї доцільності та актуальності, проникаючи у все нові й нові сфери життя. ChatGPT – це велика статистична модель мови, оптимізований та відлагоджений засіб штучного інтелекту для ведення діалогів та генерування людських відповідей природною мовою (Maxwell). Основна мета ChatGPT, як зазначають розробники, допомогти користувачам створювати текстові повідомлення, відповідати на запитання та брати участь у комунікації (Rosock).

Невід’ємною частиною нашого життя є комунікація, можливості якої розширені завдяки сфери перекладу. Із розвитком цифрових технологій кожна особистість має більше можливостей перекладу, ніж будь-коли раніше, адже окрім «людського перекладу», стрімко розвивається переклад методами штучного інтелекту (н.д. ChatGPT). Обидва методи мають свої переваги й недоліки й подекуди є взаємозалежними.

Вивчення можливостей ChatGPT у сфері комунікації й перекладу може мати кілька переваг. По-перше, як передова модель обробки природної мови (NLP), вивчення ChatGPT може допомогти дослідникам і розробникам краще зрозуміти, як працює NLP і як його можна покращити (1). Згодом, ці знання можна використати для створення нових і кращих моделей і додатків NLP, які можуть покращити спілкування, вивчення мови та інші сфери. Відповідно до цього, ChatGPT може виступити засобом, який допомагає збільшити швидкість й ефективність систем машинного перекладу та генерації мови. Це особливо важливо, оскільки потреба в точному та високоякісному машинному перекладі

зростає через глобалізацію та зростаюче значення багатомовного спілкування в бізнесі, наукових колах та інших сферах. Перекладачі можуть увести текст у ChatGPT і він забезпечить швидкий переклад цього тексту, хоча результат не завжди може бути ідеальним, проте, може стати добрим початком у роботі перекладачів.

По-друге, ChatGPT можна використовувати перекладачам, щоб допомогти дослідити термінологію певній галузі. Уводячи конкретні терміни або фрази в ChatGPT, перекладачі можуть отримувати пропозиції щодо пов'язаних термінів, визначень і прикладів використання, що допоможе їм переконатися, що їхні переклади точні та послідовні.

По-третє, ChatGPT також можна використовувати як інструмент контролю якості, щоб допомогти перекладачам виявити помилки чи невідповідності в їхніх перекладах. Уводячи перекладений текст у ChatGPT, перекладачі можуть перевірити, чи переклад є змістовним і граматично правильним.

По-четверте, ChatGPT можна використовувати як навчальний інструмент для перекладачів, які тільки починають або хочуть покращити свої навички перекладу. У ролі підтримки, перекладач уводить текст у ChatGPT і порівнює його результат із власними перекладами. У такому разі перекладачі можуть визначити, чи допустили вони неточності, помилки й швидко виправити їх. Також, ChatGPT можна використовувати студентам-перекладачам збільшити свій словниковий запас мови, яку вивчає. Уводячи конкретні терміни або фрази в ChatGPT, студенти можуть отримати пропозиції щодо пов'язаних термінів, визначень і прикладів використання, що може допомогти їм розвинути іншомовну комунікативну компетентність. Загалом, розумне й свідоме використання ChatGPT може допомогти студентам покращити ефективність перекладу, надаючи пропозиції щодо перекладу та допомагаючи їм швидко створювати переклади тексту, що, зі свого боку, дозволяє працювати ефективно та результативно, особливо коли є нагода працювати із довгими чи складними текстами різного жанру.

Незважаючи на те, що ChatGPT може бути корисним інструментом для перекладачів, існують обмеження, про які слід пам'ятати будь-якому перекладачу-спеціалісту:

1. Проблеми з точністю: хоча ChatGPT здатний генерувати переклади, його переклади не завжди можуть бути точними через нівелювання екстралінгвальних факторів комунікації: контексту, ситуації мовлення, фактора адресата та адресанта, тощо, на які обов'язково звертає увагу перекладач-людина. Відповідно до цього, перекладачі повинні завжди ще раз перевіряти

точність будь-яких перекладів, створених ChatGPT, перш ніж використовувати їх.

2. Навчальні дані ChatGPT базуються на широкому діапазоні джерел і контекстів для аналізу, але вони не завжди можуть вловити культурологічний фактор у мові оригіналу. Перекладачі повинні розуміти про такі обмеження чат-боту та використовувати власні знання та культурну обізнаність, щоб гарантувати доречність і точність перекладів.

3. Обмежена доступність мов-перекладу: хоча ChatGPT наразі може підтримувати широкий спектр мов, можуть бути деякі менш поширені або менш вживані мови, які наразі не підтримуються застосунком. Перш ніж покладатися на ChatGPT для перекладу, перекладачі повинні переконатися, що потрібна мова-перекладу є доступною.

4. Відсутність експертних знань у темі: хоча ChatGPT може надати пропозиції щодо термінології та допомогти із загальними завданнями перекладу, проте рівень експертних знань завжди буде поступатися досвідченому фахівцю перекладачу людині. Перекладачі повинні враховувати ці обмеження та використовувати власні знання та навички, щоб переконатися, що переклади точні та відповідають цільовій аудиторії.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, передовий фахівець не може відсторонити себе від застосування ChatGPT у своїй професійній діяльності. Розроблений чат-бот досяг високого рівня точності в різних мовних завданнях, включаючи переклад, завдяки передовим алгоритмам обробки природної мови (NLP). ChatGPT може генерувати переклади майже миттєво, що робить його цінним інструментом для завдань перекладу, які вимагають швидкого виконання. Також, слід зазначити, що ChatGPT стає широко доступний, що робить його економічно ефективним і зручним варіантом для завдань перекладу. Підтримуючи кілька мов, ChatGPT стає цінним інструментом для перекладачів, які працюють із різними мовами. Беззаперечно ChatGPT можна використовувати як навчальний інструмент для перекладачів і студентів перекладу, щоб покращити свої навички перекладу та удосконалити іншомовну комунікативну компетентність.

Однак, слід пам'ятати, що хоча ChatGPT може швидко створювати переклади, він обмежений у розумінні ситуативного контексту, культурологічного й особистісного факторів мовців у вербальній взаємодії, що призводить до неточностей або неправильного тлумачення слів, фрази, тощо. Перекладачі не мають повного контролю над процесом перекладу під час використання ChatGPT, оскільки алгоритм генерує переклад автоматично без участі перекладача, а це певною мірою створює залежність та може обмежити продуктивність. Загалом ChatGPT має свої сильні та слабкі сторони в

перекладознавстві, і його ефективність залежатиме від конкретного завдання, а також потреб і вподобань перекладача.

ЛІТЕРАТУРА

ChatGPT and the Future of Translation. Retrieved April, 2023, from <https://www.ccjk.com/chatgpt-and-the-future-of-translation>

ChatGPT vs. Google Translate: Which Is Better At Translation? Retrieved April, 2023, from <https://www.makeuseof.com/chatgpt-vs-google-translate-which-is-better-at-translation/>

ChatGPT Vs Human Translation: A Comprehensive Guide For Choosing The Best Translation Method For Your Project. Retrieved April, 2023, from, <https://maxsuntranslation.com/chatgpt-vs-human-translation-the-pros-and-cons-for-translation-services/>

How Good Is ChatGPT at Translating Content? Retrieved April, 2023, from <https://www.translateplus.com/blog/chatgpt-translating-content/>

Marie, B. Translate with ChatGPT. Retrieved April, 2023, from <https://towardsdatascience.com/translate-with-chatgpt-f85609996a7f>

Maxwell, T. How to Use ChatGPT as a Language Translation Tool? Retrieved April, 2023, from <https://www.makeuseof.com/how-to-translate-with-chatgpt/>

Pocock, K. Can Chat GPT Translate? Retrieved April, 2023, from <https://www.pcguides.com/apps/can-chat-gpt-translate/>